

Augļkopības nozares apskats par 2018. gadu

Liels sausums 2018. gada veģetācijas periodā augļkopības nozari ietekmēja mazāk kā citas lauksaimniecības nozares. Tas lielā mērā ir saistīts ar 2017. gadā piedzīvoto mitrumu, kurš nodrošināja labvēlīgākus apstākļus 2018. gada veģetācijas periodam. Kopumā pērn stāvoklis nozarē bija vērtējams no vidēja līdz labam.

Ogulājiem veģetācijas periods sākās agrāk kā parasti. Augsto temperatūru rezultātā bija traucēta normāla ziedu apputeksnēšanās. Upenēm un ērkšķogām abu šo faktoru mijiedarbības rezultātā bija vērojama daļēja ogu nobiršana un sausuma dēļ samazinājās ogu vidējā masa. Ogas bija sīkākās kā citus gadus, sliktāka bija arī to kvalitāte, jo sevišķi šķirnēm, kuras paredzētas deserta ogu ieguvei.

Krūmmelleņu platības turpināja palielināties un sasniedza turpat 350 ha. Pēdējo septiņu gadu laikā platības, pēc CSP datiem, ir dubultojušās, lai arī vairākus pēdējos gadus klimatiskie laika apstākļi nav bijuši labvēlīgi labu ražu iegūšanai krūmmellenēm. Viens no iemesliem ir ziedpumpuru izzūšana pavasara auksto vēju ietekmē. Tāpat liela daļa saimniecību cieta no salnām un daļēji no sausuma, kas vietām radīja pat 50–70% ražas samazinājumu. Bez vietējās produkcijas Latvijā regulāri parādījās arī ogas no Polijas.

Tiek prognozēts, ka Latvijā stabilizēsies ābolu patēriņš, jo to uzglabāšanas kapacitāte turpina uzlaboties. Nelielos apjomos pieaug arī no āboliem iegūto pārstrādes produktu sortiments. Tirgū vēl joprojām ļoti trūkst vietējo bumbieru. Lai arī bumbieru šķirņu sortiments ir labs, potcelmu un stumbra ziedcietība rada risku lielāku bumbieru dārzu izveidei. Parādoties jauno Latvijas plūmju šķirņu sortimentam, ir labi nosacījumi plūmju dārzu veidošanai. To augļu kvalitāte ir gana augsta, lai tirgū varētu aizvietot ievestās plūmes. Piedāvājums vēl joprojām tālu atpaliek no pieprasījuma. Plūmes varētu būt arī laba iespēja lauku tūrisma saimniecībās. Skābo ķiršu plātību tālāko attīstību noteiks vietējās vīnkopības attīstība un ogu pārstrāde. Saldajiem ķiršiem papildus risku rada salnas un putni, bet deserta ogas joprojām ir pieprasītas.

Strauji aug bioloģisko ogulāju platības, it sevišķi upenēm. Stāda arī sarkanās jāņogas, ērkšķogas un rudens avenes. Tam ir izskaidrojums, jo rietumu valstu tirgos vēl ir pieprasījums pēc bioloģiski audzētām ogām.

Krūmcidoniju platības pieaug pārāk strauji, un vietējais tirgus strauji piesātinās. Ja netiks radīti projekti sukāžu piedāvājumam rietumvalstu tirgos, audzēšanas “burbulis” var plīst.

Smiltsērķškiem situācija kļūst līdzīga, tikai ar to starpību, ka kvalitāte izvirzās priekšplānā. Daļa rietumvalstu orientējas uz bioloģiski sertificētām sliktākas kvalitātes ogām no Rumānijas vai Vācijas. Ja mūsu bioloģiskie smiltsērķšu audzētāji tiks galā ar raibspārnu mušu, tad ar labāku ogu kvalitāti varētu aizstāt rumāņu un vācu smiltsērķšu ogas. Tās gan ir jāsaldo un jāšķiro ar dārgām lāzeru iekārtām, tikai tā varēs paturēt nišu ārzemju tirgos.

Interesantas nišas kultūras joprojām būs pīlādži, korintes, plūškoki un irbenes. Daudz straujāku pieaugumu iegūst sausseržu stādījumi, kuru platība jau ir tikusi pāri pirmajiem 10 ha, un interese par to audzēšanu turpina pieaugt. Attīstības dinamikas un mehanizācijas ziņā pagaidām Latvijā līdzinieku nav.

Krievijas embargo dēļ turpinās ES tirgus piesātināšanās ar integrēti audzētām ogām, tādēļ cenas ir stabili zemas. Situācija mainās arī bioloģiski audzēto ogu vidū, tā vairs nav tik labvēlīga, kā tas bija gadu iepriekš. Lielākajā ogu audzētājvalstī Polijā nav vērojama tendence pievērsties bioloģisko ogu audzēšanai, bet aktivitāti izrāda citas valstis. Visstraujāk mainās situācija krūmmelleņu tirgū, jo arvien vairāk bioloģiskās mellenes piedāvā Vācija, Beļģija un Nīderlande. Cenu starpība bioloģiskajām ogām ir vien 15–20% robežās, un tas ir tikai uz zemākas ražas rēķina.

Tirgus svārstības kļūst neparedzamākas, kas nāk kā negatīvs blakusefekts klimata pārmaiņām. Meteoroloģisko apstākļu svārstības izjauc normālo, paredzamo augļu un ogu plūsmu no dienvidu valstīm tālāk uz ziemeļiem. Veidojas situācijas, kad produkcija, kam jānonāk valstu tirgos, pēkšņi nonāk no vairākiem audzēšanas reģioniem, jo dienvidos kļūst vēsāks un

ziemeļos siltāks. Sausāks kļūst ziemeļos un spēcīgi līst dienvidos. Tā kā papildus parādās jauns riska faktors, kuru prognozēt ir ļoti grūti. Laika ziņu neprognozējamība sāk ietekmēt dārzkopības produkcijas ieguves vietas – dārzus. Uz Latvijas dārzkopības tirgu pozitīvu ietekmi ir atstājusi samazinātās PVN likmes ieviešana. Mazinājies poļu produkcijas spiediens uz Latvijas tirgu. Jo “vieglās” naudas iegūšana dārzkopības produkcijas importētājiem vairs nav tik izdevīga. Attīstoties mājražotāju kustībai, arvien parādīsies jauni pārstrādes produkti kā augļiem, tā ogām. Stabili aug pircēju interese par jaunām ēdamām ogu un augļu kultūrām. Īpaši strauji sevi piesaka ēdamais un Kamčatkas sausserdis, irbenes. Neskatoties uz risku, turpinās attīstīties bioloģiskie ogu un augļu dārzi. Turpināsies sadarbība un kooperācija ogu un augļu sektorā. Ir pazīmes, ka 2019. gadā varētu izveidoties vairāki jauni kooperatīvi.

Attīstības perspektīvas nozarē joprojām ir saistītas ar pareizu un rūpīgu dārza vietu izvēli, šādām vietām būs mazāk vērojama klimata pārmaiņu ietekme. Toties lielākos dārzos ar 10 un vairāk hektāru, aizsardzību būs grūti nodrošināt, tādēļ daļa tādu dārzu turpinās ciest no salnām, sausuma un citām meteoroloģisko apstākļu likstām. Izeja ir šādos dārzos nodrošināt pilnu dārza “paketi” – pilienveida laistīšanu, pretsalnu aizsardzību, kā arī pasargāšanu no meža zvēriem.

MĀRIS NARVILS,

LLKC Augkopības nodaļas vecākais speciālists dārzkopībā